

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/120/2016
Identifikačné číslo spisu:	1115204392
Dátum vydania rozhodnutia:	29.11.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:1115204392.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa A. N., štátneho občana J., bývajúceho v I., zastúpeného JUDr. Zlaticou Škublovou, advokátkou v Nitre, Farská 34, proti J.B., bývajúcej v R., matke maloletého O.B., narodeného XX. februára XXXX, bývajúceho u matky, v konaní zastúpeného Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Nitre, ako opatrovníkom, o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržení, vedenej Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 3P/11/2015, o dovolaní matky proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 30. novembra 2015 sp. zn. 11CoP/446/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) zhora označeným uznesením zrušil uznesenie Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) z 25. mája 2015 č. k. 3P/11/2015-353 (ktorým prvoinštančný súd nenariadil návrat maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu I., zamietol návrh navrhovateľa na vyhlásenie predbežnej vykonateľnosti uznesenia a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania) a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zrušujúce rozhodnutie odôvodnil nedostatočným zistením skutkového stavu veci (najmä pre nepreukázanie dňa odchodu maloletého z územia jeho predchádzajúceho pobytu, ktoré zistenie odvolací súd považoval za významné pre posúdenie existencie opatrovníckeho práva navrhovateľa) a nevyhodnotením všetkých súvislostí zistených vykonaním dôkazov, z čoho vyplývalo i náležité neodôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie.

2. Proti takémuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podala včas dovolanie matka (ďalej aj „dovolateľka“) s návrhom na jeho zrušenie a vrátenie veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila odňatím jej (postupom odvolacieho súdu) možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, účinnom do 30. júna 2016, ďalej len „O. s. p.“). Uznesenie odvolacieho súdu považuje za nepreskúmateľné

(nedostatočne odôvodnené), keďže sa odvolací súd nevysporiadal s jej podstatnými argumentami (matky), uvedenými už v odvolaní (nezáujem navrhovateľa o maloletého, neplatenie naň výživného, nedostatočné zabezpečenie maloletého v krajine jeho pôvodného pobytu, či jeho najlepší záujem na zotrvaní v Slovenskej republike).

3. Navrhovateľ navrhol dovolanie ako neprípustné odmietnuť.

4. Dňa 1. júla 2016 nadobudli účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“) a Civilný mimosporový poriadok (zákon č. 161/2015 Z. z., ďalej len „C. m. p.“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 395 ods. 1 C. m. p. (podľa ktorého ak § 396 neustanovuje inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona a na základe § 2 ods. 1 C. m. p. (podľa ktorého na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak) a so zreteľom k len doplnkovej úprave viacerých otázok (vrátane konaní o dovolaniach) v C. m. p. (tu por. tiež názov tretieho dielu tretej hlavy C. m. p., zahŕňajúceho iba dva paragrafy a to §§ 76 a 77 C. m. p.) i podľa C. s. p. Keďže však dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení O. s. p. Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.) a o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

5. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie bolo podané včas, na to oprávnenou osobou, po preskúmaní prípustnosti dovolania dospel k záveru, že smeruje proti takému rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné a je potrebné ho odmietnuť.

6. Podľa § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním šlo napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal.

7. Predmetom navrhovaného prieskumu v dovolacom konaní je uznesenie odvolacieho súdu, ktorým tento zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolaní proti rozhodnutiam odvolacích súdov vydaným v procesnej forme uznesenia vymedzoval § 239 O. s. p., ten však s možnosť napadnutia dovolaním i zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu nepočítal. Naopak úprava rozhodná pre posúdenie prípustnosti dovolania v prejednávanej veci dovolanie výslovne vylučovala, nakoľko podľa § 239 ods. 3 O. s. p. (v znení platnom a účinnom už od 1. januára 1992) ustanovenia odsekov 1 a 2 (o prípustnosti dovolaní proti tam uvedeným uzneseniam odvolacích súdov - pozn. najvyššieho súdu) neplatili (o. i.) pri tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením (v tejto súv. por. i čl. I bod 106 a čl. V zákona č. 519/1991 Zb.) a popri tom tu bolo tiež ustanovenie § 238 ods. 4 vety druhej O. s. p. v znení účinnom od 1. januára 2016 (nech aj dopadajúce na rozsudky odvolacích súdov), podľa ktorého dovolanie nebolo prípustné (nad rámec vecí upravených Zákonom o rodine okrem výnimiek uvedených v prvej vete ustanovenia, o ktorom je tu reč) tiež proti rozhodnutiu, ktorým sa rozhodlo o návrhu o návrat neoprávnené premiestneného alebo zadržávaného dieťaťa podľa medzinárodnej zmluvy (tu popri odkaze poznámkou č. 38b v O. s. p. na Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, uverejnený v prílohe oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z. z. por. aj čl. II bod 7 a čl. V zákona č. 175/2015 Z. z.).

8. Dovolanie by vzhľadom na práve uvedené mohlo byť preto procesne prípustné len vtedy, ak by v konaní, v ktorom bolo dovolaním napádané uznesenie vydané, došlo k niektorej z procesných väd zakladajúcich tzv. zmätočnosť konania podľa § 237 ods. 1 O. s. p. Toto ustanovenie pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do

právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a/alebo g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Nie je pritom relevantné tvrdenie dovolateľa o existencii niektorej vady alebo aj viacerých z vád uvedených v tomto ustanovení, ale len zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto vade (resp. i viacerým vadám) skutočne došlo.

9. Dovolateľka procesné vady konania uvedené v § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p. netvrdila a existencia žiadnej z takýchto vád nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení vyvodit' nešlo.

10. Najvyššiemu súdu tak zostávalo len posúdiť, či je dôvodnou tá námietka dovolateľky, podľa ktorej jej mal odvolací súd svojím postupom odňať v tejto veci možnosť konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.) tým, že svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodnil (urobil ho nepreskúmateľným).

11. Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, zaručovaných mu procesným právom (v čase rozhodovania odvolacieho súdu predovšetkým v rámci O. s. p.). O takúto procesnú vadu ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a týmto postupom odňal účastníkovi jeho procesné práva [v zmysle § 18 O. s. p. (teraz obdobne čl. 6 C. s. p.) majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O. s. p. / §§ 123 a 124 C. s. p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O. s. p. / § 97 C. s. p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O. s. p. / čl. 9 C. s. p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O. s. p. / § 178 C. s. p. a § 33 C. m. p.) a na doručenie rozsudku do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O. s. p. / § 223 C. s. p.)].

12. Štruktúra práva na odôvodnenie rozsudku je rámcovo upravená v § 157 ods. 2 O. s. p. (teraz v § 220 C. s. p.) a v odvolacom konaní v § 211 ods. 2 O. s. p. (§ 393 C. s. p.). Odôvodnenie súdneho rozhodnutia v odvolacom konaní však nemá (nemusi) odpovedať na každú námietku alebo argument v oprávnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú pre rozhodnutie o odvolaní rozhodujúci význam, zostali sporné (presnejšie v prvej inštancii nezodpovedané - pozn. dovolacieho súdu) alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov prvoinštančného rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamena, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, keď z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti, objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia (II. ÚS 76/07).

13. Na zasadnutí občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu 3. decembra 2015 bolo prijaté stanovisko, publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Pri vyjdení z takéhoto stanoviska má dovolací súd za to, že obsah spisu v prejednávanej veci nedáva žiadny podklad pre to, aby sa na daný prípad uplatnila druhá časť vyššie citovanej právnej vety. Dovoláním napádané uznesenie totiž uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská účastníkov k prerokovanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania a právne predpisy, z ktorých odvolací súd vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Ten zrušenie rozhodnutia prvoinštančného súdu považoval za nevyhnutné z dôvodu nedostatočného zistenia skutkového stavu veci (§ 120 ods. 1, 2 O. s. p.), nenáležitého vyhodnotenia vykonaných dôkazov vo všetkých

súvislostiach (ako to vyžaduje § 132 O. s. p.) a týmito nedostatkami zapríčineného nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia prvoinštančného súdu. Za podstatné považoval nedostatočné zistenie dňa odchodu maloletého z miesta jeho obvyklého (z územia I.) a s tým súvisiace preukázanie (resp. presnejšie nepreukázanie) opatrovníckeho práva navrhovateľa k maloletému. V tomto smere svoje rozhodnutie odôvodnil dostatočne s tým, že bude ďalej úlohou súdu prvej inštancie doplniť dokazovanie v naznačenom smere. Pokiaľ dovolateľka v dovolaní namietala, že sa odvolací súd nevyjadril k najlepšiemu záujmu maloletého a k iným súvislostiam vo vzťahu k jeho pobytu u nej (matky), tieto okolnosti pri zistení (odvolacím súdom) nedostatkov v dokazovaní (súdu prvej inštancie), týkajúcich sa určenia dňa odvedenia maloletého matkou a existencie opatrovníckych práv navrhovateľa k dieťaťu (za ktorým účelom bola aj vec vrátená súdu prvej inštancie na ďalšie konanie) nemožno považovať v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu za opomenuté. Zaoberať sa v odvolacom konaní aj týmito argumentami by pritom bolo namieste len v prípade nezistenia odvolacím súdom vytýkaného nedostatku. Kým sú totiž v konaní prítomné pochybnosti o existencii opatrovníckeho práva k dieťaťu, nie je možné objektívne posúdiť ani najlepší záujem dieťaťa na zotrvaní tam, kam bolo (podľa názoru navrhovateľa neoprávnené) premiestnené alebo naopak na jeho navrátení do krajiny skoršieho pobytu (nakolko tu popri rodičovi s nesporným opatrovníckym právom - právne - niet druhého rodiča ako oprávneného na konfrontovanie predstáv o záujme dieťaťa). Dovolateľka tu preto nedôvodne argumentuje, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné; pričom za vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv účastníka; ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom (o aký prípad tu ale podľa názoru odvolacieho súdu nešlo).

14. Vo vzťahu k novej námitke, že neskoršie nepreukázanie opatrovníckeho práva navrhovateľa k maloletému by predstavovalo len ďalší dôvod pre vydanie rovnakého rozhodnutia, aké už súd prvej inštancie v tejto veci vydal (keďže k dôvodom predkladaným takýmto súdom by sa pridružil i ďalší taktiež vylučujúci úspech návrhu požadujúceho navrátenie dieťaťa do krajiny jeho skoršieho pobytu) a s ňou súvisiacej inej novej námitke, podľa ktorej v takejto situácii nemalo dôjsť k zrušeniu uznesenia súdu prvej inštancie, ale k jeho potvrdeniu, sa potom žiada uviesť, že mimosporové konanie (o aké ide aj v prejednávanej veci) je na rozdiel od konania sporového ovládané vyšetrovacou zásadou (čo platilo aj v čase účinnosti O. s. p.), výrazom ktorej je, že tu zásadne súd (a nie účastník konania) rozhoduje, aký rozsah dokazovania je potrebný na vydanie rozhodnutia vo veci (v tejto súv. por. najmä Čl. 6 Základných princípov C. m. p.). Zrušenie rozhodnutia súdu prvej inštancie a vrátenie mu veci na ďalšie konanie principiálne nemôže byť považované za postup súdu odnímajúci účastníkom konania možnosť konať pred súdom, keďže v konaní sa z rozhodnutia súdu vyššej inštancie má pokračovať a účastníci tak majú ďalej príležitosť uplatňovať všetky argumenty (vrátane tých, ktoré dosiaľ neodznili alebo ktoré neboli pri skoršom rozhodovaní vzaté - buď vôbec alebo dostatočne - do úvahy). Navyše súčasťou judikatúry najvyššieho súdu je aj záver, podľa ktorého iné než konečné rozhodnutie odvolacieho súdu tam, kde by či už povaha konania alebo výslovná právna úprava odôvodňovala práve takéto konečné rozhodnutie, môže byť považované za zásah do zložky práva na spravodlivé súdne konanie, reprezentovanej právom na tzv. bezprietahový proces, takýto zásah však môže odňatie reálnej možnosti konať pred súdom privodiť len tomu, na koho ochranu sú väčšia rýchlosť konania a/alebo inštitúty majúce zabezpečiť naplnenie takejto ambície v zákone ustanovené (v tejto súv. por. napr. odseky 13 - 15 odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu z 28. septembra 2016 sp. zn. 6 Cdo 144/2016). Tak ako pri predbežných opatreniach tu preto platí, že zásah do práv iným než konečným rozhodnutím odvolacieho súdu by mohol úspešne namietat len navrhovateľ konania a nie aj jeho procesný súper, pričom z okolností prípadu v prejednávanej veci vyplýva, že dovolateľke prislúchala práve druhá (nie prvá) z takýchto procesných pozícií.

15. Vzhľadom k tomu, že prípustnosť dovolania výslovne vylučovali ustanovenia § 239 ods. 3 O. s. p. aj § 238 ods. 4 vety druhej rovnakého zákona, nebola preukázaná tvrdená procesná vada uvedená v § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. (v akejkoľvek jej novej podobe na ujmu dovolateľky) a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady uvedené v § 237 ods. 1 O. s. p., dovolaciemu súdu neostávalo iné, než dovolanie ako procesne neprípustné odmietnuť - pri aplikácii už v čase rozhodovania účinného právneho predpisu, teda § 447 písm. c/ C. s. p. (bez toho, aby bola daná možnosť skúmania aj vecnej správnosti dovolaním napádaného uznesenia odvolacieho súdu).

16. O náhrade trov dovolacieho konania napokon dovolací súd rozhodol podľa § 2 C. m. p. v spojení s § 453 ods. 1 C. s. p. a § 52 C. m. p. Pravidlom v konaniach spadajúcich pod úpravu C. m. p. je totiž nedostatok nároku žiadneho z účastníkov na náhradu trov konania, pretože však takéto pravidlo má na rozdiel od skoršej úpravy (§ 146 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) i svoje výnimky (z ktorých tou potenciálne použiteľnou aj v prejednávanej veci je uloženie povinnosti na náhradu, ak je to s ohľadom na okolnosti prípadu spravodlivé podľa § 55 C. m. p., samozrejme za podmienky, že vznikli trovy a bol podaný návrh na priznanie ich náhrady podľa § 57 C. m. p.), vždy treba ustáliť, či bol dôvod použiť pravidlo alebo výnimku.

17. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.